

ትምህርቲ ስነ-ዜጋን ስነ-ምግባርን

መፅሐፍ ተምሃራይ 8^ይ ክፍለ

ስንድእ:- ሚኒስትር ትምህርቲ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ
ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ

ትርጉም:- ሐዱሽ ወ/ማሪያም
ሙሉጌታ ግደይ

ፅፈት:- አሰፋ በላይ
ፀሃዬ ፍቅዱ

ፅፈት ምርግጋፅ:- ሐዱሽ ወ/ማሪያም
ሰሎሞን በየነ
ሮማን ግደይ

ክኢላታት ቁልፊ ከይዲ ስራሕ ምድላውን ትግበራን ስርዓተ ትምህርቲ
ቢሮ ትምህርቲ ክልል ትግራይ

ሚኒስትር ትምህርቲ ፌ.ዴ.ሪ.አ. 2003

PITAMBRA BOOKS PVT.LTD.

© ሚኒስትር ትምህርት ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ
ቀዳማይ ሕታም 2003 ዓ.ም

መሰል ሕትመት ብሕረ ሕልው እዩ

ሓታሚ PITAMBRA BOOKS PVT.LTD
B-95 Industrial Area,Aijoli-Jhansi(U.P)INDIA
Ph.:+915102720106,2720107,Fax:+91510102720851
E-Mail:pitambra2001@gmail.com

አይ.ኤስ.ቢ.ኤን 978-99944-2-072-8

ምስግና

እዚ መፅሓፍ ተምሃራይ ፅሬቱ ሓልዩ ንክወፅእ ፌዴራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ ካብ IDA፣ FTICF፣ ፊንላንድ፣ ልምዓት ተራድኦ ጣልያን ዘኔዘርላንድ፣ DFID ገንዘባዊ ሓገዝ ብምርካብ እዩ።

ስለዚ እዚ መፅሓፍ ተምሃራይ መምርሒ ንመምህር ሓዊሱ ተሓቲሙ ንክወፅእ ብቀጥታን ብተዘዋዋርን ዝተፈላለዩ ሓገዝ ዘወፊዩ ብዙሓት ውልቀሰባት፣ ጉጅለታትን ትካላትን ካልኦት ኣካላትን ክምስገኑ ይግባእ።

ሚኒስተር ትምህርቲ

አይትሕለፉኒ! እዚ መፅሐፍ ብጥንቃቄ ንሓዞ

እዚ መፅሐፍ ንብረት ቤት ትምህርትኹም እዩ።
ከይቕደድ፣ ከይበላሽ ከይጠፍእ ብጥንቃቄ ሓዘዎ።
እዞም ዝስዕቡ ሓሳባት መፅሐፍኩም ብጥንቃቄ
ንምሓዝ ስለ ዝሕግዩኹም ኣንብብዎም።

1. መፅሐፍኩም ብጥላስቲክ፣ ጋዜጣ ወይ ብኻሊእ ገይርኩም ሸፍንዎ፤
2. መፅሐፍኩም ራህዲ ወይ ራሕሲ ኣብ ዘለዎን ዘይፅሩይን ኣይተቐምጡ፤
3. መፅሐፍኩም ክትጥቀሙሉ እንትትደልዩ ኣእዳውኩም ፅሩይ ምኃኑ ኣረጋግፁ፤
4. ኣብ ውሽጢ ኮነ ደጋዊ ሸፋን መፅሐፍኩም ብእርሳስ፣ ስክረቢቶ ኮነ ካሊእ ኣይትፅሓፉ። ኣብቲ መፅሐፍ ናይ ዘለው ሕቶታት መልሲ ኣብ ደፋትርኩም ፅሓፉ፤
5. ኣብ መፅሐፍኩም ከም ምልክት እትጥቀሙሉ ንእሽቶይ ወረቐት ወይ ፈትሊ መሳሊ ተጠቀሙ። እርሳስ፣ ስክረቢቶ፣ ደፋትር፣ መፅሐፍ ዝመሳሰሉ ከም ምልክት ኣይትጠቐሙ። መሕቐፊ ደፋትርውን ኣይትግበሩዎ፤
6. ዝኾነ ሰእሊ ካብ ውሽጢ መፅሐፍኩም ቀዲድኩም ኣይተውፅኡ፣ ነውሪ እዩ፤
7. ካብ መፅሐፍኩም ዝኾነ ገፅ እንተተቐዲዱ ብጥላስተር ወይ ብካሊእ መጣበቂ ፀግንዎ፤
8. መፅሐፍኩም ናብ ቦርሳኹም እንትትኣእትው ብጥንቃቄ ይኹን፤
9. መፅሐፍኩም ክትወሓሓሱ እንተለኹም ብጥንቃቄ ተቐባበሉ፤
10. ሓዱሽ መፅሐፍ ንፈለግ ግዘ እንትትጥቀሙ በቲ ድሕሪት ገፁ ኣቐምጡዎ። ውሑዳት ገፃት ኣፍኩስ እናበልኩም ግልፅዎ እቲ ጠርዙ ፍንፅሕ ከይብል። ደጋዊ ሸፋን ግልፅ ኣቢልኩም ንድሕሪት ዕኹልል ኣቢልኩም ኣይትሓዘዎ ከይፈንጨል፤
11. እዚ መፅሐፍ ብድሕሪኹም ዝመፁ ኣሕዋትኩም ክጥቀሙሉ እዮም ልቢ ኣልኩም ተጠቐሙሉ።

ትሕዝቶ ሰደቻ

ሪጋ		ገፅ
1	ምዕራፍ 1. ስርዓት ዴሞክራሲ.....	1
	1.1. ህንፃት ስርዓት ዴሞክራሲ.....	1
	1.2. ሰብአውን ዴሞክራሲያውን መሰላት ንምዕላል ዘኸለሉ ዴሞክራሲያዊ ትካላትን አድላይነቶምን.....	8
	1.3. ፍልልያት ብሰላማዊ መንገዲ ምፍታሕ.....	12
	1.4. መንግስታት ፌዴራልን ክልላትን.....	15
	1.5. ወፃኢ ርክብ ኢትዮጵያ	19
	መጠቓለሊ ምዕራፍ	22
2	ምዕራፍ 2. ልዕልነት ሕጊ.....	28
	2.1. ሕገ መንግስቲ	28
	2.2. ስነ ምግባር	32
	2.3. ደረት ስልጣን	36
	2.4. ምስጢር	38
	2.5. መከላኸሊ መንገድታት ግዕዝይና	42
	መጠቓለሊ ምዕራፍ	50
3	ምዕራፍ 3. ማዕርነት.....	54
	3.1. ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን መሰል ምምሕዳር ክባቢኦም	54
	3.2. ማዕረ ተረባሕነት ብዘይምህላው ዝሰዕብ ጉድኣት	58
	3.3. ማዕርነት ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን	59
	3.4. ማዕርነት ፆታ	60
	3.5. ጉዳኣት ኣካል	63
	3.6. መሰል ማዕርነት ሃይማኖት ዘይምኸባር ዘሰዕቦ ጉድኣት	67
	መጠቓለሊ ምዕራፍ.....	70

4	ምዕራፍ 4. ፍትሐውነት	75
	4.1. አድላዊነት	75
	4.2. ምጉዳል ፍትሐ	78
	4.3. አካላት ፍትሐ	81
	4.4. ማሕበራዊ ግልጋሎታት	84
	4.5. ግብሪ	88
	መጠቻለሊ ምዕራፍ	92
5	ምዕራፍ 5. ፍቅር ሃገር	97
	5.1. ትክክለኛ ዝኾነ ታሪኽን ባህልን ሃገር.....	97
	5.2. መሰላት ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታን ብማዕረ ምክባር ንህንፀት ፍቅር ሃገር ዘለዎ አስተዋፅኦ.....	100
	5.3. ናይ ሓባር መገልገሊ ናውቲታት ብጥንቃቄ ዘይምሓዝ ብደረጃ ሃገር ዘስዕቦ ጉድኣት.....	103
	5.4. ሰላምን ደህንነትን ህዝቢ ኣብ ስግኣት ዘውድቑ አዕነውቲ ተግባራት.....	106
	5.5. ንድሕረትን ድክነትን ምውጋእ.....	108
	5.6. ዜግነት.....	114
	5.7. ሃገራዊ ሰንደቕ ዕላማ.....	116
	መጠቻለሊ ምዕራፍ.....	119
6	ምዕራፍ 6. ስምዒት ሓላፍነት.....	123
	6.1. ብፅሒት ሓላፍነት ብብቕዓት ምፍፃም	123
	6.2. ምክባር ቃልኪዳን.....	126
	6.3. ሃፍቲ ተፈጥሮን ታሪኻዊ ሓድግታትን.....	129
	6.4. ኤች.አይ.ቪ/ኤድስ.....	132
	መጠቻለሊ ምዕራፍ.....	136
7	ምዕራፍ 7. ህርኩት ባህሊ ስራሕ.....	140
	7.1. ወፅኢታዊ ስራሕ.....	140
	7.2. ትልሚ አዳሊኻ ስራሕ ምስራሕ.....	146
	7.3. ስራሕ ምንጻቕን ከይሰራሕኻ ምንባርን.....	148

	7.4. ዕላማታት ልምዳትን ምጣነ ሃፍትን	151
	7.5. ህርኩት ባህሊ ስራሕ	153
	መጠቻለሊ ምዕራፍ	159
8	ምዕራፍ 8. ዓርስኻ ምኽካል	163
	8.1. ካብ ፅግዕተኛነት ምውፃእ	163
	8.2. ዓርሰ እምነት	173
	መጠቻለሊ ምዕራፍ	178
9	ምዕራፍ 9. ባህሊ ምዕቋር	182
	9.1. ምዕቋር	182
	9.2. ብትልምን ብዓቕምኻን ምምራሕ	188
	መጠቻለሊ ምዕራፍ.....	194
10	ምዕራፍ 10. ንጡፍ ህዝባዊ ተሳትፎ	198
	10.1. ወሳኝነት ንጡፍ ተሳትፎ ዜጋታት ኣብ ከባብያዊ ምንቅስቃስ ልምዳት፣ ሰላምን ህንፀት ስርዓት ዴሞክራሲን	198
	10.2. ማሕበራት ስቪክ	208
	መጠቻለሊ ምዕራፍ	214
11	ምዕራፍ 11. ኣለሻ ድልጠት	219
	11.1. ፍልጠት ዝምዕብለሎም መንገድታት	219
	11.2. ፍልጠት ኣብ ግልጋሎት ዝውዕለሉ መንገድታት	223
	11.3. ሳዕቤን ብመረዳእታ ዘይተደገፉ ዋኒናት	226
	11.4. ድሑር ኣተሓሳስባን ኣረኣኢያን	229
	መጠቻለሊ ምዕራፍ	231